

Муниципальное казенное общеобразовательное учреждение
«Средняя общеобразовательная школа №1»
с. п. В-Балкария Черекского района КБР
361813 с. В-Балкария. ул. Таулуева 93 тел. 79-2-48, 79-2-25

Творческий конкурс

"Санар кибик тюйюлдю хакъынгы,
Ёкюл болуп, жакълайса халкъынгы..."

Унутулмазлыкъ кюнле...

*Учащаяся 7 «А» класса
Атабиева Асият Аслановна
Руководитель: Атабиева Зайда Ахмедовна, учи-
тель балкарского языка и литературы*

2016 г.

Тау элlege къара къан жаугъанды,
Эки къая бир бирине аугъанды.
Тау элlege бу сыныкълыкъ нек жетди?
Къалмай, бирден насыбыбыз нек кетди?
Будайланы Хусейин.

Хар адамны къадары аны халкъыны тарыхы бла къаты байламлыды. Таулу халкъгъа уруш салгъан кыйынлыкъдан сора да, кёчгюнчюлюкню кыйынлыгъын сынаргъа да тюшгенди. 1944 жылда 8 мартда, эрттенликде эртте малкъар халкъны къартларына, тиширыуларына эм сабийлерине азап жолгъа чыгъаргъа буйрукъ берилди. Эшикледен кирген солдатла: «Терк кийинигиз! Кёчюрюлген этесиз! Къолугъузгъа бек керекли затланы алыгъыз!» - дедиле. Халкъгъа тынгысызлыкъ келди. Бир бир солдатла къартланы, тиширыуланы ашыкъдырып абери алыргъа да къоймай эдиле.

Таулуланы кыстар буйрукъ бергенле,
Аланы тарладан сюрюп кетгенле,
От жагъалада отну ёчюлтгенле,
Сабийлени кечегиде элтгенле.
Къулийланы Къайсын.

Эки сагъатны ичинде малкъар халкъны туугъан жеринден зорлукъ бла кёчюрген эдиле. Мал ташыгъан вагонлагъа жюклеп, онсегиз кюнню ичинде ачдан, сууукъдан, ауруудан, кёрген кыйынлыкъларын кётюралмай, кёп адам ёлген эди. Бизни халкъыбыз кесини чомартлыгъын, огъурлулугъун быллай кыйынлыкълада да тас этмегенди. Халкъгъа бу къаллай кыйынлыкъ эди! Айтхылыкъ жашлары, Туугъан журтларын жаудан къоруулар ючюн, жан бере эдиле, къартлары, тиширыулары эм сабийлери уа къазах, кыыргъыз

тюзлеге тѣгюлюп къалгъандыла. Кѣчгюнчюлюк къарачайлыланы, малкъарлыланы жалан да эллеринден, жерлеринден, малларындан, мюлклеринден айыргъан бла чекленип къалмагъанды. Ол аланы сау 13 жылгъа окъуудан, билимден айырып, культура айныуларын тохтатханды.

Кѣчгюнчюлюкню заманында сынагъан къыйынлыкъланы юсюнден манга мени къарт ыннам кѣп хапарла айтханды...

-Кѣчген заманда манга эки жыл бола эди, уллу къарындашыма уа беш жыл. Жолда бек къыйналгъанбыз. Ачдан къыйналып бек кѣп адам ёлген эди. Ёлген адамланы бастырмай, вагондан энишге атып къоя эдиле.

Жолда онюч кюн баргъанбыз. Бизни Къазахстанда Алма — Атагъа тюшюрген эдиле. Эрттенликден юйлеге келип, список этгендиле. Аш- суу да бере эдиле. Ишлеген адамгъа 500 гр. каша, ишлемегеннге уа 300 гр. Ары жетгенден сора къартларыбыз бек кѣп къырылгъандыла. Энди Аллах бизге аны кѣргюзтмесин! Бир кесекден сора аталары армияда болгъанлагъа будай ун берген эдиле.

Ишлеялгъанла, кирпич чыгъаргъан заводда ишлеп башладыла. Сѣз ючюн: мени аппамы атасы Мусукланы Муса уруш къазауатда болгъанда, анасы уа юч гитче сабийчигин ачдан къыйнамаз ючюн, Алма — Ата шахарда кирпич заводда жигер уруннганды. Анда ишлегенинде аны кѣп грамотала бла да саугъалагъандыла. Къызыу кюнледе, ачлыкъларына тѣзюп, чюгюндюр, кендир, мамукъ сабанлада уруннгандыла, башларын аны бла кечиндирип тургъандыла. Кѣп таулу тиширыула жюш иш бла кюрешип тургъандыла. Сатхан затларыны ахчасына уа уллу банка тенгли бир нартюх ун чыгъа эди.

Анда халкъ бизни бир да аман кѣрмегенди. Сиз келгенли берегет келди дей эдиле. Бизден сора да анда немислиле, чеченлиле, ингушлула тюз алай жашай эдиле. Кѣчгюнчюлюк кѣп миллетлени мудах этгенди, инжилтгенди. Алай

болгъанлыкъгъа да бу къадар къыйынлыкъ ёхтем халкъны бюгалмагъанды. Ол тилин, адетлерин, адамлыгъын да тас этмей сакълагъанды.

Аны бла 13 жыл ётдю. «Артха туугъан эллеригизге къайтыргъа эркинлик барды. Къайтыргъа суюген — къайтсын, къалыргъа суюген — къалсын, алай, артха ырысхысыз къайтырыкъсыз!» Бек кёп адамларыбыз анда юйюрле къурап къалгъандыла.

Артха къайтханда бизни кеси юйлерибизге къоймадыла. «Кеси юйлерибизни берирге эркинлигибиз жокъду!» - дегендиле. Сора жангыдан юйле ишлеп, алай жашап башлагъан эдик.

Кёчгюнчюлюкде сынагъанын ыннам эсине тюшюрсе, аны кёзлери жилимукъдан толуп, алай хапар айтыучуду. Энди биз кёрген къыйынлыкъны, энди ёсерик тёлюле кёрмесинле. Ол къыйынлыкъла бизни халкыбызны тентиретген эселе да,ууаталгъан а эталмагъандыла. Таулу халкъ биригип, кесини иш кёллюлюгю бла, жигитлиги бла да атын айтдыргъанды.

Миллетибиз туугъан журтуна къайтханлы талай жыл озгъанды. Ол кезиуню ичинде халкыбыз атала жеринде жашауун бардырады, урунады, сабийле ёсдюреди, тамбылагъы кюнюне ышаныулу къарайды. Бизни бюгюн жашауубуз тынчды, ырахатды, зауукълуду. Ол тынчлыкъ болур ючюн, халкыбыз къаллай сынауладан ётгенин биз бир заманда да унутмазбыз.